

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik

Postbus 2235

6201 HA Maastricht

Het SOK-bestuur:

Rob Heckers	Voorzitter	043-343 81 71	<i>robmac@planet.nl</i>
Hans Ogg	Secretaris	040-29105555	<i>h.ogg@chello.nl</i>

SOK-ledenadministratie:

Ger Beckers, Moesdaal 65, 6228 HX Maastricht. Telefoon: 043 - 367 08 57. E-mail: pghbeckers@ziggo.nl

SOK-adres secretariaat:

Hans Ogg, Kreugelstraat 37, 5616 SE Eindhoven. Telefoon: 040 - 29105555, E-mail: h.ogg@chello.nl

E-mail SOK:

sok@nhgl.nl

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". www.subbrit.org.uk

Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaik:

Wilfred Schoenmakers	Voorzitter	043 - 344 07 41	<i>wilfred.schoenmakers@home.nl</i>
Moses Rathbun	Secretaris	043 - 363 64 40	<i>mrathbun@kpnmail.nl</i>
Jim Janssen	Pennigmeester		

Stichting ir. D.C. van Schaik:

www.vanschaikstichting.nl

Technische Commissie Stichting ir. D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Mgr. Soudantstraat 5, 6226 GC Maastricht. Telefoon: 06-557 78 846

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, telefoon: 00 - 3212-454 059

E-mail: tbreuls@skynet.be

Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Itteren, telefoon 043-3645419

E-mail: john.hageman@planet.nl

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is.

De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: doorkijkje in de Colinette.

Nieuwe leden en adreswijzigingen

Adres wijziging:

Lid nummer NHGL 3331;
J.R. van Schaik
Postbus 3973
6202 NZ Maastricht
j.r.van.schaik@planet.nl
043-8110053

Lid nummer NHGL 35;
S. Frissen
Sint Annalaan 33C
6214 AA Maastricht
simonefrissen@gmail.com
0648502663

Lid nummer NHGL 9983;
K. Amendt
Rabbelsgaard 29A
6227 GV Maastricht

Nieuw adres vanaf medio maart:

Rob Heckers
Faliezusterspark 4, 6211 JT
Maastricht
043-343 81 71
06 272 11 987

Nieuwe leden:

Lid nummer NHGL 10507
E. Hellinx
Bolderstraat 64
B-3770 Riemst België
erichellinx@hotmail.com

Ledenavond 9 maart 2012

Afgelopen september was van onze Engelse zustervereniging Subterranea Britannica een studie weekend in Manchester. De oude industriestad Manchester is tegenwoordig een levendige, moderne, prachtige stad waar in de stad en de omgeving veel ondergronds te beleven is. We hebben een kopermijn bezocht met allemaal kruipdoor-sluipdoor gangetjes. In Manchester zelf is het Museum of Science and Industrie, een prachtig educatief opgezet museum met veel aandacht voor mijnbouw en oude stoomtreinen. We hebben daar ook een bezoek gebracht aan de bogen onder de oude spoorbanen. Welliswaar niet ondergronds maar met al die gangen en bogen leek het net of we wel ondergronds waren. Verder hebben we pal in het centrum van Manchester een ondergrondse tunnel voor boten bezocht. Deze tunnel is later als schuilkelder in de Tweede Wereldoorlog ingericht. Buiten Manchester hebben we in een ondergrondse zandsteengroeve nog een schuilkelder uit de Tweede Wereldoorlog bezocht. Verder nog een spoortunnel en een kanaaltunnel met een ondergrondse boottocht. Als afsluiting heb ik nog op eigen gelegenheid een Blue-John-Mijn bezocht maar wat dat is, is op papier niet uit te leggen, dat kan ik alleen met foto's laten zien. Het was vanalles verschillend ondergronds. Van al dit schoons zal ik op de ledenavond mooie foto's en kaarten laten zien.

Joep Orbons

Ledenavond

Wilfred Schoemakers maakt ons deelgenoot van het laatste nieuws omtrent de groeven van de Stichting Ir.D.C.van Schaik.

Zeven groeven zijn inmiddels geïnspecteerd voor wat het extensieve gebruik betreft. Daarvan zijn vijf groeven goedgekeurd en is men in afwachting van de vergunning voor de Scheuldergroeve en de Scharnderberggroeve.

Nog steeds geldt in alle groeven de 10-5-2 regel; dus de regelgeving voor iedere erkende bergloper.

Ed de Grood verzorgt zijn uitgestelde lezing over de groevenwereld van Soissons. Liefst twintig jaren dook hij hier periodiek in het ondergrondse, vergezeld door Jef Wanders. Met als thema vooral de wereld van de vleermuizen.

Ook Jos Cobben, Ton Breuls, Ludy Claessens, Jo Sondeyker en Johan de Boer waren soms deelgenoten.

Ludy Claessens zaliger, een bergloper pur sang, was de “ontdekker” van deze mergelgrotten in Soissons. Liefst 350 km² aan onderaardse gangen, 2x de oppervlakte van geheel Zuid Limburg!

In de gehele regio zijn de meeste huizen en monumenten uit de ter plaatse gewonnen kalksteen opgetrokken.

De groeven kenmerken zich door dunne plafonds en heel brede overspanningen. De ingangen liggen goed verscholen in het landschap. Ze zijn gewonnen in jongere kalksteen uit het Lutetien. De meeste plafonds zijn laag. Aardpijpen zijn aanwezig. Enkele secundair gebroken champignonkwekerijen werden aangetroffen. Ook achtergelaten oorlogstuig ontbrak niet. Veel relictten van soldaten uit de 1ste Wereldoorlog, zoals o.a. schoenen. Ook inscripties en teksten uit die tijd.

De hardere kalksteen werd vaker gehakt. In het algemeen werd er meer gehakt als gezaagd. Dit gebeurde grotendeels in de 19de eeuw. Een opgehangen lans maakte de verticale sleuven. De elektrische zagen werden buiten gebruikt. Ook de inscripties dateren dan uiteraard uit die tijd. Eigenlijk zijn er opvallend weinig opschriften. De oorzaak hiervan kan gevonden worden in het dun bevolkt zijn van de streek, de te ruwe wanden, het ontbreken van toeristisch bezoek en het vaker afwezig zijn van vormen van secundair gebruik.

Cultuurhistorisch onderzoek staat hier nog in de kinderschoenen. Gerelateerd aan de situatie in ons Mergelland kunnen we stellen dat in onze streken Ir.D.C.van Schaik en Jan Dielis, de Vereniging tot Bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek in de St.Pietersberg en zeker de SOK al sinds een 70-tal jaren pionierswerk hebben verricht.

De gebleven gangen zijn hergebruikt als opslagplaats voor zowat alles: bieten, aardappelen,

appels, flessen, auto's enz. Ook voor de champignonteelt op bedden en in zakken. En voor de witlofteelt.

De dierenwereld, vooral de vleermuizen, werd met een geïnteresseerd oog bekeken. Franjestaarten, Ingekorven vleren, Baardvleermuizen, Vale vleermuizen en Grootoren werden geteld. Maar ook bijzondere lekkernijen als Bechstein vleermuizen en (in onze grotten ontbrekende) Hoefijzerneuzen. Vooral Kleine Hoefijzerneuzen. Hoewel ook het aantal Grote niet te versmaden was. Met stip op één werd de Baardvleermuis aangetroffen. Opvallend is het niet aantreffen van Meervleermuizen. Er zijn al enkele vleermuisreservaten.

Natuurlijk werd ook de aanwezigheid van vossen, dassen en bosmuizen opgemerkt. En vertegenwoordigers uit de insectenwereld als Dagpauwogen en Roestjes.

Een heerlijke avond!

John Hageman

Erratum [\[aanpassing verwerkt\]](#)

Op bladzijde 11 in SOK-Info 148 ontbreekt de in de tekst vermelde foto van de plaquette die op de gevel van het voormalige woonhuis aan de Kerkstraat 50 in Zichen is aangebracht. Deze plaquette vermeldt de namen van het gezin Mulkens dat in zijn geheel, bij een Duits bombardement op 10 mei 1940, omkwam toen het de veilige onderaardse gangen verliet. De foto werd gemaakt door Peter Jennekens.

John Hageman

Stichting Ir. D.C. van Schaik

Gezocht: Groeve beheerder Theunisgroeve.

Het bestuur van de Stichting Ir. D.C. van Schaik is op zoek naar een nieuwe beheerder voor de Theunisgroeve. De huidige beheerder, Dhr. G. Bindels, heeft aangegeven te gaan stoppen. Geïnteresseerden in deze functie kunnen dit schriftelijk kenbaar maken door middel van een korte motivatie gericht aan het bestuur voor de einddatum van 31-03-2012. Reacties kunnen gestuurd worden per e-mail (info@vanschaikstichting.nl) of per post (Stichting Ir. D.C. van Schaik, Postbus 2235, 6201 HA Maastricht). Voor vragen graag contact opnemen met bestuur.

Mededeling:

Binnen het bestuur van de Stichting Ir. D.C. van Schaik heeft een wisseling van taken

plaatsgevonden. Wegens gezondheidsredenen heeft penningmeester Frank Daelmans besloten om te stoppen als lid van het bestuur.

Als gevolg hiervan heeft Jim Janssen het penningmeesterschap van Frank overgenomen. Moses Rathbun zal naast het secretariaat tijdelijk de interne contacten van Jim overnemen. Wilfred Schoenmakers verzorgt het voorzitterschap en de externe contacten."

Met vriendelijke groet,
Moses Rathbun, secretaris

Familie von/van Schaesberg

Onlangs werd ik benaderd door Kees Hessels die onderzoek doet naar de familie von/van Schaesberg. Een van de leden van die familie heeft zijn naam achter gelaten in de Sint-Pietersberg.

Hij vroeg of we hem verder konden helpen met betrekking tot deze opschriften en of er nog meer opschriften met betrekking tot de familie von/van Schaesberg in de onderaardse kalksteengroeven waren aan te treffen. Ik ken zelf nog één andere, maar misschien zijn er SOK-leden die me verder kunnen helpen.

Naast de namen van Schaesberg en Eijnatten zijn ook Colijn, Wachtendonk, Bernsau, Holthuijzen, Steinen, Heimbach en Blanckart interessant voor zijn onderzoek. Als je wat gegevens zou hebben, laat dat dan even weten (hans@ogg.nu).

Hans Ogg

Knabbehoup 23

Deze keer eens twee merkwaardigheden.

Wist u dat vroeger de "Bergwerkers" in het buitenland en dan denk ik voornamelijk in Duitsland acetyleenlampen gebruikten als onderstaand model? Door het kantelen van een beugel kon men een blikken of emailen koffiefles op deze lampen opwarmen. Thermosflessen bestonden bij mijn weten toen niet.

Zouden de blokbrekers ze hier in de Zuid Limburgse contreien ook gebruikt hebben? Het is natuurlijk best mogelijk dat deze lampen hier bekend waren, vooral omdat de Nederlandse en de Belgische mergelstreken niet zo ver van Duitsland afliggen. Trouwens iedere arbeider gebruikte in die tijd een blikken of emailen koffiefles.

Wist u dat er bovenop de Bemelerberg een kuil is? Deze kuil is gelegen boven de Strooberg en is door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog gegraven, in 1942. In deze kuil is toen door de Duitsers een keet gebouwd, met er naast een kleine toren. Het interieur van de keet bestond uit een tafel en een paar banken. Het bovenste deel van de toren was een glazen koepel en fungeerde als een soort uitkijktoren. De soldaten die er waren gestationeerd speurden met kijkers het luchtruim af naar vijandelijke vliegtuigen die in aantocht waren om Duitsland te bombarderen. Dit werd dan door vermeld naar Duitsland.

Volgens enkele oud bewoners van Bemelen bestond de bezetting van de koepel uit acht oudere militairen, welke bij toerbeurt deze post bemanden. Deze soldaten waren ingekwartierd in Bemelen.

Volgens geruchten bevond zich in de glazen koepel van de toren een zoeklicht om 's nachts vijandelijke vliegtuigen op te sporen. Als dan een vliegtuig in die lichtbundel kwam, werd er meteen op geschoten door het afweergeschut dat stond opgesteld in het tegenover gelegen Bakkersbosch. Maar of er nu echt een zoeklicht in de toren is geweest, daar lopen de meningen sterk over uiteen. Feit is dat het gebied boven op de Strooberg tijdens de oorlog verboden gebied was. De Duitsers wilden daar geen pottenkijkers.

Jacques Maes
SOK-Gronoma

Vos

Dat vleermuizen de ondergrondse gangen gebruiken om te overwinteren is bekend. De aangename temperatuur en de hoge vochtigheid komt ze prima uit.

Maar wat zoekt DEZE bezoeker in december in de omroepcel op Zonneberg?

Voedsel? Beschutting tegen de kou? De ergste vorstperiode moest toen nog komen. Of was het zijn dagelijkse ommetje? In ieder geval liep hij op een plek waar ontsnappen aan de maker van de foto niet meer mogelijk was!

Foto: Paul Haemers

De laatste sporen

De foto op de omslag bied zomaar een doorkijkje in de “Colinette”, beter bekend als Ternaaien-beneden, maar toch niet helemaal zonder reden. Er bevind zich namelijk een opschrift uit de begin tijd van de (laatste) champignonkweek in dit gedeelte van de Sint Pietersberg, iets waar niet zo heel veel van bekend is.

Het opschrift (op de bovenste foto in het midden) luidt: “de eerste cultuur begonnen de 8-3-'64 mest ...” De rest van het opschrift is moeilijk leesbaar, maar het is een van de weinige geschreven uitingen van de champignonkweek in deze groeve. Opschriften van blokbrekers en bezoekers of passanten zijn er te over, maar van kwekers sporadisch.

Sporen van de laatste paddenstoelenkweek beginnen nu ook heel langzaam te vervagen. Door de nog altijd toenemende populariteit van het berglopen in de openliggende en dus niet bewaakte of gecontroleerde groeven worden de bezoeken frequenter en daardoor de sporen langzaam uitgewist.

In de jaren 80 van de vorige eeuw lagen er nog honderden meters mooi gevormde champignonbedden van paardenmest afgedekt met mergelzand, maar inmiddels is dat geslonken tot links en rechts een bedje tegen de zijwanden van de groeve. De rest is gewoon letterlijk en figuurlijk “weggelopen” door de horden bezoekers die daar niet zo op letten tijdens hun groevebezoek!

Alleen de bouwtechnische resten blijven nog zichtbaar: gemetselde en met cement afgestroken waterbakken zijn (bijna) voor de eeuwigheid. Ook de antibacteriële smeersels aan de onderzijde van de wanden zullen niet snel verdwijnen, maar scheidingsmuren van gresbeton blijken gemakkelijk te slopen en door baldadigheid verspreiden de losse blokken zich vervolgens in de omliggende gangen waardoor een rommelige indruk ontstaat.

De door kwekers toegepaste houten balken zijn inmiddels vermolmd en één geworden met de ondergrond, flarden plastic in de brand gestoken en verdwenen als roet tegen de wanden en plafonds. Het metaal van gieters, vaten, waterleidingbuizen en ventilatoren (nu nog dienst doend als oriëntatiepunten), is al zwaar aangetast door roest en zal op den duur ook langzaam verdwijnen.

Tijdens een van mijn laatste bezoeken kwam ik, bij het speuren naar opschriften, wel nog een leuke inkrassing tegen: op foto nummer 2 zien we een champignonbed met daarop de grote paddenstoelen klaar om te oogsten, en voorzien van de initialen MH Het opschrift is helaas ook voorzien van een storende blauwe pijl.

Dit kleine artikel is eigenlijk een opstapje naar een onderzoek over de geschiedenis van de laatste commerciële activiteiten in de "Trou de Colinette": het gat van Colinette dus of ook wel "Ternaaien-beneden".

De foto van het "doorkijkje" is een samenwerking van mijn bergmaat Rob en mijzelf,

Jacques Konings

Dit artikel is eerder verschenen op jacques blog:

<http://berglopengeschiedenisondergronds.blogspot.com/>

Meet the underground press

"Traptreden uit het stenen tijdperk" (*Dagblad de Limburger van 20 december 2011*): bij het schoonmaken van de **VUURSTEENMIJN** aan de Plenkertstraat in Valkenburg heeft archeoloog **Hub PISTERS** onlangs nieuwe sporen van prehistorische *koempels* ontdekt. *"De krassen op het grote rotsblok, dat uit de mergelwand naar voren springt, zijn gemaakt met de scherpe punt van een brok vuursteen. Alleen daaruit blijkt al dat die krassen uit een heel andere tijd stammen"*.

"Elektronische metingen waarborgen stabiliteit mergelgrotten in Riemst" (*Het Belang van Limburg van 26 december 2011*) en **Stabiliteit grotten gemeten"** (*De Ster van 6 januari 2012*): de mergelgrotten van **KANNE** en **ZICHEN** lokken ieder jaar ongeveer 20.000 bezoekers. *"We hebben elektronische extensometers geplaatst, die iedere zes uur de spanning van de plafonds en de druk op de pilaren meten. We merken dat de druk in de winter iets toeneemt, maar dat is normaal, omdat de regen iets zwaarder is"*, zegt burgemeester **Mark VOS**.

"Topjaar voor kerstmarkten Valkenburg" (*DdL van 3 januari 2012*): de kerstmarkt in de **GEMEENTEGROT** heeft dit jaar 151.000 bezoekers getrokken, circa 15.000 méér dan vorig jaar. Er heerst ook grote tevredenheid bij de organisatoren van de kerstmarkt in de **FLUWEELENGROT**. De cijfers zijn daar nog niet definitief, maar men verwacht zeker op 129.000 bezoekers uit te komen. Een absoluut topjaar, want vorig jaar waren er dat nog 110.000.

“Verstilling in marmer” (DdL van 14 januari 2012): in de rubriek *Museumstukken* worden bijzondere stukken uit de collectie van musea gepresenteerd. In deze aflevering het marmeren beeld van de heilige Caecilia in de **ROMEINSE KATAKOMBEN**. Directeur **Bert HEGGEN** voert de bezoekers rond met een suizende gaslamp. *“Normaal krijgen de bezoekers ieder een kaarsje. Dat geeft hier een extra effect van een beetje avontuur en spanning.”*

“Defensie staat Cannerberg af” (DdL van 19 januari 2012) en **“In uniform onder de grond, maar salueren hoefde niet”** (NRC Handelsblad van 24 januari 2012): de sanering van het met asbest vervuilde gangenstelsel van de **CANNERBERG** is afgerond. Met enige ceremonie wordt de **BOSBERG**, waar van 1954 tot 1992 een *Joint Operations Centre* was gevestigd, terug in handen gegeven van het Limburgs Landschap, dat als eigenaar het stelsel aan defensie verhuurde. De sanering van het vervuilde stelsel, die in 2003 startte, is door Defensie *“een van de grootste schoonmaakacties uit de geschiedenis”* genoemd.

“Geslaagde brandsimulatie in mergelgroeve” (HBvL van 4 februari 2012): in de mergelgrotten van het **AVERGAT** werden in de nabijheid van de feestzaal De Grotten van Kanne stobalen aangestoken door de brandweer van Bilzen. Met deze brandsimulatie wilde de brandweer en de Technische Dienst van de gemeente Riemst controleren welke rookontwikkeling kan ontstaan en hoe ze daar in de toekomst mee kunnen omgaan. *“Nadat de stobalen in brand waren gestoken, zagen we dat de rook bovenaan de grotten bleef hangen”,* aldus de brandweercommandant.

Met dank aan de trouwe correspondenten Roland Bessems, Anneke Breuls, Philippe Duchateau, Johan Janssen, Giberte Nicolaes, Herman de Swart en Aldo Vôte.

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@skynet.be.

Volgende ledenavond: Vrijdag 09 maart 2012 Aanvang 19.30 uur!

De SOK-Info redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info redactie of die van het SOK-bestuur.

Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder.

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Olav Hensing, Technische Commissie: 06 - 557 78 846.

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De Van Schaikstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Pim Houben	00-3212 21 33 42
Gewandgroeven	Hub Geurts	043-601 24 16
Heerderberg (niet toegankelijk)	Jan Laumen	043-364 18 03
Heideberggroeve	Hub Geurts	043-601 24 16
Houbenbergske	Marc Koch	046-486 22 01
Groeve de Keel	Luc Walschot	00-3212 44 13 50
Groeve Eys	Ger Wishaupt	046-475 13 99
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Nieuwe Groeve	Han Bochman	043-601 01 58
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve	Marco Sliker	045-522 39 74
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-347 25 60

De Sint-Pietersberg:

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg en het Noordelijk Gangenstelsel. Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK. Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

De SOK-Info

is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.